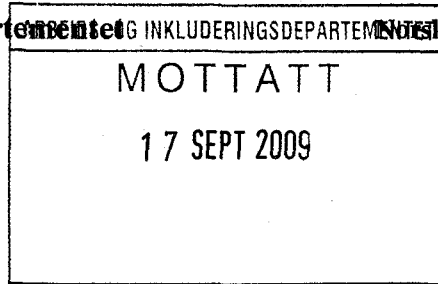

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

Arbeids- og inkluderingsdepartementet OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET Norsk senter for menneskerettigheter
Innvandringsavdelingen P.b. 6706 St. Olavs plass
Postboks 8019 Dep NO-0130 Oslo
0030 Oslo Cort Adelersgt. 30

Telefon: +47 22 84 20 01
Telefaks: +47 22 84 20 02
E-post: info@nchr.uio.no

Nettadresse: www.humanrights.uio.no

Dato: 10. september 2009
Deres ref.: 200903183-/JRS
Vår ref.: 09/10264

Høringsuttalelse – forslag til lovendring og forskriftsbestemmelser om unntak fra taushetsplikt og opplysningsplikt for ansatte ved mottak og omsorgssentre

1. Innledning

Det vises til Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 11. juni 2009 om forslag til lovendring og forskriftsbestemmelser om unntak fra taushetsplikt og opplysningsplikt for ansatte ved mottak og omsorgssentre.

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) er Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (jfr. kgl. res. av 21. september 2001), og er ved dette gitt en særskilt rolle for å overvåke at de internasjonalt vedtatte menneskerettighetsnormer respekteres og oppfylles av norske myndigheter. Utarbeidelse av høringsuttalelser ved myndighetsinitiativer av betydning for menneskerettighetenes stilling i Norge er et sentralt ledd i senterets virksomhet som nasjonal institusjon.

2. Lovforslaget

Forslagene i høringsnotatet, herunder forslaget om opplysningsrett og opplysningsplikt om beboere i mottak og omsorgssentre, berører Norges internasjonale menneskerettighetsforpliktelser. Forslagenes forhold til Norges menneskerettighetsforpliktelser er imidlertid ikke vurdert i høringsnotatet.

Norsk senter for menneskerettigheter understreker betydningen av at menneskerettslige aspekter blir grundig vurdert av norske myndigheter ved forslag om lovendringer og peker på at menneskerettslige spørsmål skal identifiseres og drøftes av utredere, jfr. Utredningsinstruksen punkt 2.3.2:

”Forholdet til menneskerettigheter. Utredere skal vurdere og, der det er relevant, redegjøre for om menneskerettighetskonvensjonene stiller krav til myndighetene på det aktuelle området.”

3. Forpliktelser etter de internasjonale menneskerettighetene

De fleste menneskerettighetstraktater anerkjenner personvern som en grunnleggende rettighet. Dette kommer til uttrykk i bestemmelser om retten til privatliv i Den europeiske

menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 8, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 17 og FNs barnekonvensjon (BK) artikkel 16.¹

Utgangspunktet er altså at personopplysninger er vernet gjennom retten til privatliv. Det kreves derfor en særlig hjemmel for at deling av personopplysninger kan tillates. Det er et sentralt prinsipp i personvernet at bruk av personopplysninger må stå i forhold til formålet.

Prinsippet om proporsjonalitet er fastsatt for eksempel i EMK artikkel 8 (2). Her reguleres unntakstilfellene hvor personopplysninger likevel kan deles. Bestemmelsen fastsetter særlige vilkår som må være oppfylt for at deling av personopplysninger likevel ikke skal være konvensjonsstridige. Unntakshjemmelen i EMK artikkel 8 (2) er tredelt; (i) inngrepet må ha hjemmel i lov (lovskravet), (ii) forfølge et av de opplistede formål og (iii) være nødvendig i et demokratisk samfunn. Det er gjerne i forhold til hvorvidt et inngrep er nødvendig i et demokratisk samfunn tvilsspørsmål oppstår. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har i sin praksis formulert dette spørsmålet som et krav til at det skal foreligge forholdsmessighet (proporsjonalitet) mellom inngrepet og det formålet som søkes oppnådd, og tillegger her den enkelte stat en viss skjønnsmargin. Avgjørende blir om unntaket fra taushetsplikten vil stå i et rimelig forhold til de negative virkninger det har for vedkommendes privatliv, se Høyesteretts uttalelse i Rt. 1996 s. 551.

I de deler av høringsnotatet hvor slike vurderinger faktisk foretas (jfr. for eksempel 5.2.1), er vurderingen ikke satt opp mot Norges internasjonale konvensjonsforpliktelser.

4. Særlig om enslige mindreårige asylsøkere

Norsk senter for menneskerettigheter er spesielt bekymret for situasjonen for enslig mindreårige asylsøkere. Dette er en særlig sårbar gruppe med behov for trygghet og omsorg. SMR viser til FNs barnekonvensjon artikkel 22 som bestemmer at staten skal treffe egnede tiltak for å sikre at et barn som søker flyktningstatus eller som anses som flyktning får behørig beskyttelse og hjelp i utøvelsen av rettighetene i konvensjonen, artikkel 20 om barnets rett til alternativ omsorg og til prinsippet i artikkel 3 om barnets beste.

Slik departementet selv nevner er forholdet for enslige mindreårige asylsøkere spesielt. Dette er fordi mottakene og omsorgssentrene har delegert omsorgsansvar for barna, noe som innebærer at de ansatte utøver daglig omsorg for barna. De ansatte er dermed er det nærmeste barna kommer omsorgspersoner i hverdagen. Tillitsforholdet mellom barn og medarbeidere på institusjonene er derfor svært viktig. Unntak fra taushetsplikten vil kunne føre til svekket tillit og gjøre at barna ikke lenger vil kunne åpne seg for de personene som er deres voksne omsorgspersoner. Dette vil være et svært alvorlig inngrep overfor barn i en særlig sårbar livssituasjon. Dette inngrepet må vurderes konkret opp mot både unntaksbestemmelsene i EMK art 8 (2), og barnekonvensjonens artikkel 3 om barnets beste.

4.1 Barnets beste

Departementet begrunner under punkt 5.2.2 innføringen av en opplysningsplikt for opplysninger om en beboers opprinnelsesland, identitet, omsorgspersoner og alder med at

---

¹ Videre inneholder EUs charter om grunnleggende rettigheter av 2000 artikkel 7 og 8 bestemmelser med særlig relevans for personvern og personopplysningsvern. Charteret er ikke rettslig bindende, men sier noe om viktigheten av vernet av "protection of personal data" i EU.

det vil være til barnets beste at disse opplysningene blir videreformidlet til utlendingsmyndighetene. Det følger ingen vurdering med denne uttalelsen.

Norsk senter for menneskerettigheter ønsker i den forbindelse å understreke menneskerettighetenes individuelle karakter. En vurdering av barnets beste etter barnekonvensjonens artikkel 3 skal baseres på en konkret vurdering i den enkelte sak², og ikke en generell vurdering slik departementet her har gjort.

Ved å innføre en opplysningsplikt til utlendingsmyndighetene fratas medarbeidere i mottak og omsorgssentre muligheten til å foreta en egen vurdering av barnets beste. Det er ikke gitt at den enkelte saksbehandler i utlendingsforvaltningen har tilstrekkelig informasjon og kompetanse til å foreta en konkret og helhetlig vurdering av barnets beste i en slik situasjon.

Lovforslaget omfatter opplysningsplikt for bestemte opplysninger. For øvrige opplysninger om beboer sier høringsnotatet at det skal være adgang til å formidle slike opplysninger til utlendingsmyndighetene basert på en vurdering av barnets beste. Departementet sier i denne sammenheng ikke hvem som skal foreta en slik vurdering, hvilke momenter som skal legges til grunn og i hvilken grad vurderingen skal kunne overprøves. Dette er uheldig, og gir for liten veiledning om hvordan reglene skal praktiseres.

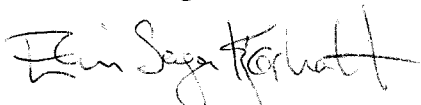
5. Avslutning

Norsk senter for menneskerettigheter ber om at departementet før videre behandling av lovforslaget foretar en utredning som vurderer forslaget opp mot Norges internasjonale menneskerettighetsforpliktelser slik Utredningsinstruksen bestemmer.

Senteret ber videre departementet sikre at en lik utredning gjøres kjent og danner grunnlag for videre arbeid med utarbeidelse av proposisjonen, lovarbeidet i Stortinget samt kommende arbeid med forskriftsbestemmelser om unntak fra taushetsplikt og opplysningsplikt for ansatte ved mottak og omsorgssentre.

Norsk senter for menneskerettigheter ber norske myndigheter se spesielt på situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere.

Med vennlig hilsen

Elin Saga Kjørholt
Leder av nasjonal institusjon

Helle Holst Langseth
Juridisk rådgiver

---

² Høstmølingen, Kjørholt og Sandberg (red), Haugli, Trude Kap. 3 "Hensynet til barnets beste" s. 47